

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bartmiński J. Definicjាកognitywnajakonarzędzieopisukonotacjiślowa, [w:] Konotacja; [red. JerzyBartmiński]. Lublin, 1988. S. 169–183.
2. Bartmiński J. Definicjалексыкографічна а описіjęзыка. *Słownictwowopisiejęzyka* / [podred. K. Polańskiego]. Katowice, 1984. S. 9–19.
3. Іващенко В. Л. Концептуальна репрезентація фрагментів знання в науково-мистецькій картині світу (на матеріалі української мистецтвознавчої термінології) : монографія.. К.: Видавничий дім Дмитра Бурого, 2006. 328 с.
4. Юдін О. В. Етнолінгвістичне вивчення народної культури і проблема дефініювання. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*, 2011. Вип. 52. С. 12–24.

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- БФМС** – Булучевский Ю. С, Фомин В. С.Краткиймузыкальныйсловарь для учащихся / Ю. С. Булучевский, В. С. Фомин. Л.: «Музыка», 1968. 196 с.
- ВТСУМ** – Великий тлумачний словник сучасної української мови / [з дод., допов. та CD; 250000 слів ; укл. і гол. ред. В. Т. Бусел]. К.: Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2009. 1736 с.
- ДКМС** – Должанский А. Н. Краткий музыкальный словарь/А. Н. Должанский. [изд. 3-е, пересмотр. и доп.]. Л.:Музгиз, 1959. 518 с.
- ЗУПАП**– Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про авторське право і суміжні права” : [від 11 липня 2001 р.] / Верховна Рада України : [електронний ресурс]. К. : CD-вид-во “Інфодиск”, 2008.
- КМЭС** – Кельдыш Г. В. Музыкальныйэнциклопедическийсловар / [гл. ред. Г. В. Кельдыш]. М.: Сов. энциклопедия, 1990. 672 с.

Мандич Тамара

Херсон, tamara_poet@ukr.net

МЕТАФОРИЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ВОДНОГО ПОЛО В МОВЛЕННІ СПОРТИВНОГО КОМЕНТАТОРА

Онлайн-трансляції такого виду спорту, як водне поло, в Україні менш популярні за інші командні ігри. Попри це, канал «Наживо» пропонує глядачам до перегляду такі прямі ефіри в супроводі українськомовного коментаря. Концептосфера СПОРТ є продуктивним доменом-ціллю в медійному просторі, що має вербальне вираження у формі концептуальних метафор. Як зауважують дослідники, «проблема функціонування метафори в ЗМІ є однією з ключових у сучасній лінгвістиці. Метафора – це один із найпродуктивніших інструментів збагачення мови, водночас це засіб концептуалізації дійсності і формування суспільних поглядів» [7, 44].

Метою дослідження є аналіз лексичних одиниць із семантичним зрушенням, а відтак \square набутим прагматичним потенціалом, що є засобом увиразнення спортивного коментаря.

Маємо підстави говорити про основні типи концептуальних метафор \square антропоморфний, соціоморфний, природоморфний та артефактний. В основу першого покладено людиноцентричну проєкцію на спортивні дії, об'єкти та явища. У мовленні коментатора онлайн-трансляцій змагань із водного поло фіксуємо дієслівні метафори на позначення станів людини, що пояснюють невдачі спортсменів: *Дуже швидко пропустили два м'ячі, може, хлопці ще не проснулися* [6]; *Таке враження, що Петров просто проспав кидок 9-го номера львів'ян* [2]; *Шевченко наїсться сьогодні в обороні* [1]. Змістотвірними також вважаємо лексеми, що називають переосмислену побутову дію, якість чи характер якої переноситься на фізичну діяльність ватерполіста чи команди: *Кияни мають нагоду вирвати другий сет* [6]; *І Русаков таки прошиває нижній кут* [2]; *Ну, динамівці так вже сушать гру* [3]; *Ну, і буквально, як-то кажуть, з метра вколотиє м'яч у ворота 7-й номер львівської команди, отримавши передачу* [4]; *І зараз маріупольці мають шанс скоротити, вірніше розмочити рахунок* [3]. Поодинокі, але типово для спортивного дискурсу, вживають метафори із вказівкою на

людський організм та особливості його функціонування: *Зазвичай, без валідоду проходять ці матчі* [1]; *Проміж вуха він швирнув Петрову* [7] і рахунок став 12-7 [2]; елементи одягу: *Томаш Мештер намагався закинути м'яч за комірцець харківському голкіперу Борису Македонському* [6]. Варто зауважити, що останній зразок відзначається синкретичністю, оскільки може належати і до артефактного типу як частина рукотворного виробу. Так само й у випадку: *М'яч, як-то кажуть, по-зрадницьки перетнув лінію воріт* [2], де метафора здатна позначати не лише один із проявів внутрішнього світу людини, а й бути показником міжособистісної взаємодії в межах суспільства та належати до соціоморфного типу.

Соціоморфні метафори тематично охоплюють різні сфери людської життєдіяльності. Доменами-джерелами для проєкції ключових ознак на водне поло є війна, кримінал, мистецтво, взаємини тощо. Безперечне лідерство в кількісному та якісному складі посідають мілітарні метафори, що становлять основу у творенні образних та емоційно виразних спортивних коментарів. До таких належать: *Також зараз на майданчику Ентус* [7] *кращий снайпер литовців* [6]; *Два ветерани плывуть вперед* [6]; *І зараз він не залишив шансів в ближньому бою Петрову* [2]; *Просто здорово зіграв Нестор Барський* [7] *виграв дуель* [2]. Запекла боротьба на високих швидкостях і з технічною виконавською майстерністю ватерполістів асоціюється з ризикованими діями кримінального світу: *Пішла передача на стовпа* [7] і *Войтенка обікрали* [1]; *Кидаються за дев'яткою львів'ян у погоню двоє гравиців* [6]. Взаємодія спортсменів-суперників знаходить своє метафоричне вираження завдяки різним соціальним статусам у реальному житті: *При передачі розвернув свого опікуна* [1]. Естетизацію спорту забезпечують метафори з мистецьким доменом-джерелом: *У Львові на басейні «СКА» розпочався останній акорд сезону 2018-2019* [4].

Як у спортивному дискурсі загалом, так і окремо у трансляціях водного поло, пасивніше розвивається природоморфний тип метафор, адже коментаторові важче представити денотати динамічної спортивної галузі в категоріях світу природи. Проте у змістовому плані вдалими є назви хижих представників фауни для називання безкомпромісних спортсменів: *...» два коршуни накинупи на Іллю Ольховика* [6]. Або відзначимо роль фізичних процесів при характеристиці тотальної переваги однієї зі сторін та максимально напруженого емоційного фону: *Тут трішки закупила вода в басейні* [2]; *8-0 ми згоріли в тій грі* [5]. Усталено середину гри коментар називає такою ж лексемою, як і географічний перетин північної та південної частин планети: *На екваторі гри на табло горять цифри 6:2* [1].

Щодо артефактних метафор поки не можна говорити про таку ж успішність творення та функціонування, як у попередніх типах. Вироби та предметні винаходи людства можуть бути доменом-джерелом для найменування специфічних спортивних прийомів, зокрема: *Парашутом через Федорка закидає м'яч Белла в сітку воріт маріупольців* [1], що описує дугоподібну траєкторію польоту м'яча над головою воротаря та подальший гол.

Отже, спортивний коментар водного поло інтегрується з усім обширом метафоричної вербалізації концептосфери СПОРТ в українськомовному медійному спортивному дискурсі. Локальність трансляцій пояснює кількісне обмеження вживання концептуальних метафор, проте їх якісне наповнення свідчить про традиційне функціонування чотирьох базових типів та можливе формування метафоричних моделей в їхніх межах. Перспективами дослідження є поповнення ілюстративного матеріалу новими зразками й аналіз їхньої зрушеної семантики та стилістичних функцій, а також порівняння з метафоричною вербалізацією інших видів спорту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Наживо. ВК «Динамо» (Львів) ВК «Маріуполь», 31.05.19 р.
2. Наживо. ВК «ЛУФК» (Львів) Збірна Харківської області, 31.05.19 р.
3. Наживо. ВК «Динамо» (Львів) ВК «Маріуполь»: 1/2 фіналу Кубка України з водного поло, 22.06.19 р.
4. Наживо. ВК «ЛУФК» (Львів) Збірна Харківської області: 1/2 фіналу Кубка України з водного поло, 22.06.19 р.
5. Наживо. Кубок України з водного поло: матч за третє місце, 23.06.19 р.
6. Наживо. Lviv mini water polo open cup 2019 (finals), 07.07.19 р.
7. Одинецька Л. В. Роль метафори в засобах масової інформації. *Актуальні проблеми теорії соціальних комунікацій : збірник наукових праць / НПУ імені М. П. Драгоманова. Київ, 2017. Випуск VI «Журналіст, видавець і редактор: проблеми фахової діяльності». С. 44-48.*